

Perjalanan Seorang Seniman Veteran: Hafizuddin Fazil

Muhamad Zaidi Bin Idris¹, Muhammad Razif Bin AlHaj², Noor Arina Binti Md Arifin³ *, dan Nurulannisa Binti Abdullah⁴

¹ Fakulti Sains Maklumat, UiTM Cawangan Kelantan; zairis000321@gmail.com;

² Fakulti Sains Maklumat, UiTM Cawangan Kelantan; razifalhajofficial@gmail.com;

³ Fakulti Sains Maklumat, UiTM Cawangan Kelantan; arina848@uitm.edu.my; 0000-0002-2900-0026

⁴ Fakulti Sains Maklumat, UiTM Cawangan Kelantan; annisa@uitm.edu.my; 0000-0003-3234-9066

* Correspondence: arina848@uitm.edu.my; +60179620049.

Abstrak: Temu bual ini telah dilakukan bersama tokoh seniman Hafizuddin bin Fazil, pelakon veteran tanah air yang berumur 63 tahun untuk mengetahui lebih mendalam tentang perjalanan beliau dalam bidang seni tanah air. Hafizuddin Fazil mula bergiat aktif dalam bidang perfileman tanah air pada tahun 1990 sehingga kini. Beliau yang kini masih lagi bergiat aktif dalam bidang seni tanah air banyak memegang watak bapa apabila berlakon dan pernah menjadi pelakon alih sura kartun animasi. Pelbagai pengalaman, ujian dan cabaran yang dihadapi oleh beliau ketika berada dalam industri perfileman. Dengan temubual sebegini, sejarah dan perjalanan yang dilalui oleh Hafizuddin Fazil sebagai penggiat seni dapat dijadikan sumber inspirasi dan semangat kepada semua masyarakat.

Kata kunci: seniman, veteran, alih suara, pelakon, filem

DOI: 10.64382/pxt3xt92

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. PENGENALAN

Sejarah lisan merupakan satu cara untuk kita mengetahui pengalaman orang dan mengatasi keterbatasan dokumen yang ditulis (Erwiza, 2018). Menurut Hutagol. N. M (2023), sejarah lisan merupakan medium komunikasi yang digunakan dan boleh diwariskan dari satu generasi ke generasi seterusnya, jadi sejarah lisan bukanlah hal yang asing didengar. Melalui sejarah lisan ramai penyelidik menemukan hasil maklumat baru yang tidak ada dalam sumber-sumber penulisan. (Thomson, 2020). Peranan sejarah lisan di kalangan seniman veteran amat penting kerana dapat mengingatkan semula pengalaman dan perjalanan pahit manis yang dilalui oleh seniman kita kerana pengalaman yang dilalui amatlah berbeza dengan sekarang. Ia bukan sahaja mengingatkan pengalaman malah berguna untuk kekosongan yang terdapat dalam sumber-sumber bertulis serta untuk mengukuhkan fakta yang sedia ada. Menurut kamus bahasa melayu, maksud seniman dapat ditakrifkan sebagai orang yang mempunyai bakat seni dan dapat mencipta hasil seni serta dapat memperagakan hasil seninya itu seperti pelukis, penyair, penyanyi serta bintang filem yang telah lama melibatkan diri dalam perfileman dan telah mencapai tahap yang tertentu. Seniman juga bermaksud orang seni atau anak wayang. Seniman juga boleh didefinisikan sebagai artis yang telah lama dalam bidang perfileman atau lakonan dan dapat ditakrifkan juga sebagai seniman veteran oleh kerana pengalaman yang dilalui sepanjang karier mereka.

Pelakon adalah mereka yang melakonkan sesuatu watak di dalam sesuatu pementasan seperti bangsawan teater, Mak Yong, Menora atau penerbitan seperti filem, drama, lakonan dan sebagainya.

Biasanya seseorang pelakon akan melakonkan watak khayalan. Untuk kisah benar, pelakon tersebut mungkin melakonkan watak orang sebenar. Kadangkala, pelakon juga muncul sebagai diri mereka sendiri. Pelakon yang telah lama berkecimpung dalam bidang perfileman layak digelar seniman. Bukan itu sahaja, seniman bukan hanya untuk pelakon malah ia juga boleh merujuk kepada mereka yang banyak memberi sumbangan dari belakang tabir seperti pengarah, penyanyi, komposer, pelukis dan lain-lain. Apabila membicarakan tentang perihal seniman, sudah semestinya para seniman itu sendiri mempunyai hasil karya seni mereka yang tersendiri di mana mereka pakar dalam bidang yang mereka ceburi. Contohnya seni lukis, syair yang digubah sendiri oleh seniman, seloka atau puisi dan juga muzik hasil pemikiran mereka.

Industri perfileman pada masa kini bukan lagi pekerjaan yang kecil, malah ia juga telah menjadi salah satu bidang yang diminati oleh masyarakat sekarang. Hal ini kerana industri perfileman antara pekerjaan yang dipandang tinggi kerana tidak semua orang mampu dan mempunyai bakat dalam bidang ini. Bukan ini sahaja, industri ini juga menawarkan bayaran yang agak lumayan setanding dengan bakat yang diperagakan oleh seseorang. Tambahan lagi, industri ini juga sedikit sebanyak dapat mengharumkan nama negara apabila bakat anak seni kita dipersembahkan kepada penonton luar negara. Oleh yang demikian, bakat serta pengalaman seseorang itu ketika berkhidmat sepanjang hidup di dalam industri tersebut wajar digelar sebagai ikon atau lebih bermakna lagi sebagai seniman patut diingati. Walaupun bidang ini mendapat sambutan hangat oleh kerana bayarannya yang tinggi dan mudah untuk menjadi terkenal, namun untuk mendapat sebegitu perlu melalui liku-liku yang mencabar untuk menjadi seorang seniman yang berkualiti, jika tidak kita akan disisihkan.

2. PERMASALAHAN KAJIAN

Permasalahan utama dalam kajian ini adalah hilangnya seniman veteran dari industri perfileman. Hal ini kerana, kebanyakan artis veteran atau bekas artis terus dilupakan kerana terlalu banyak artis baru yang ada dalam industri. “Bagai cendawan tumbuh selepas hujan” di antara ungkapan yang sesuai diberikan kepada artis baru yang ada pada masa kini. Artis veteran yang sepatutnya disanjung oleh kerana karya dan bakat mereka ini ada yang telah lenyap malahan ada diantara mereka terus dilupakan jasa dan sumbangan. Perkara ini menjadi kerugian besar buat negara ini apabila bakat, idea dan pengalaman yang ditimpa tidak diserap oleh generasi sekarang kerana tiada yang mengenang jasa akan seniman veteran sehingga hilangnya mereka dalam industri perfileman. Selain itu, sikap segelintir masyarakat yang tidak menghargai dan menghormati orang yang lebih tua merupakan sikap yang tidak patut dicontohi dalam hidup masyarakat. Perkara ini boleh mendatangkan tauladan yang tidak baik kepada generasi yang akan datang dan memburukkan lagi keharmonian masyarakat majmuk di Malaysia. Bak kata pepatuh Melayu, “melentur buluh biarlah dari rebungnya”. Berikut ialah permasalahan yang mewujudkan kajian ini:

i. Punca hilangnya seniman veteran dalam bidang industri perfileman

Kehilangan seniman veteran dalam industri perfileman bukanlah menjadi bualan yang hangat. Ada yang beranggapan bahawa seniman veteran ingin berhenti dan berehat daripada dunia seni. Namun sebaliknya adalah berbeza dari apa yang ditawarkan dan kepentingan menjadi seorang seniman veteran di tanah air ini kurang diambil peduli terutamanya dari segi kebajikan. Namun begitu, masih ada persatuan-persatuan yang mengambil berat tentang seniman walaupun seniman itu tidak lagi aktif dalam dunia hiburan terutamanya semasa pandemik Covid-19. Kehilangan seniman dari industri perfileman juga berpunca daripada ketidakadilan pihak produser dan penerbit menawarkan pekerjaan kepada mereka seperti yang hangat diperkatakan sebelum ini dimana seorang seniman veteran tidak dibayar setimpal dan menyebabkan mereka terasa dipinggirkan (Syafli, 2020).

ii. Keterlibatan seniman veteran dalam program televisyen pada masa kini

Seorang seniman veteran yang lain menyuarakan luahan isi hatinya mewakili rakan-rakan artis veteran yang lain berpendapat bahawa industri seni telah menganaktirikan seniman veteran (Amirul, 2019). Ini menjadi permasalahan bukan sahaja kepada tokoh yang di temubual, malah rakan artis yang lain juga turut terlibat sama. Semua pihak produser atau penerbit perlulah bersikap adil dan bukannya memilih artis berdasarkan kadar murah atau tinggi, tetapi perlulah memberi penghargaan kepada seniman veteran yang sudah lama berkhidmat di dalam industri seni sejak awal lagi.

iii. Sikap hormat-menghormati kurang dipupuk

Hormat sesama kita adalah penting untuk mengekalkan keamanan dan ketenteraman masyarakat. Tidak mustahil jika kita hilang maruah diri, masyarakat kita akan hina dan boleh menjadi huru-hara akibat konflik yang tidak berkesudahan. Ini menunjukkan betapa pentingnya rasa hormat untuk menjalani kehidupan yang baik. Tidak kira tua atau muda, semua manusia mesti menjunjung cita-cita kesalinghubungan. Oleh itu, kita mesti belajar untuk menghargai satu sama lain, menghormati kepelbagaian yang wujud, dan menghormati perbezaan yang wujud di kalangan kita dari segi kapasiti dan kemahiran kita, pemahaman dan cara hidup kita, kepercayaan dan budaya kita, serta perbezaan kita dari segi aspek. agama, bangsa dan budaya. Terdapat juga banyak perbezaan lain yang melangkaui sebarang jurang yang sedia ada dan kita harus menghargai dan memupuk sebanyak mungkin.

3. OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini dibuat bagi memenuhi beberapa objektif sebagaimana berikut:

1. Mengkaji latar belakang, pengalaman serta biografi tokoh seniman veteran Hafizuddin Fazil.
2. Mengenal pasti sumbangan dan penglibatan tokoh seniman veteran Hafizuddin Fazil dalam industri seni lakonan dan perfileman.
3. Mengkaji mengenai anugerah dan pencapaian sepanjang penglibatan dalam industri perfileman.

4. PERSOALAN KAJIAN

Berasaskan kepada objektif kajian, beberapa persoalan telah dikenal pasti bagi memenuhi objektif yang ditetapkan sebagaimana berikut:

1. Apakah latar belakang tokoh seniman veteran Hafizuddin Fazil?
2. Apakah penglibatan lain dalam industri bagi seniman veteran Hafizuddin Fazil?
3. Apakah anugerah dan pencapaian yang pernah dimiliki sepanjang perkhidmatan beliau dalam industri perfileman tanah air?

5. KAJIAN KEPENTINGAN DAN SUMBANGAN

Kepentingan kajian ini dilakukan adalah untuk mencari dan menaikkan semula nama-nama seniman veteran yang pernah menjadi terkenal. Kajian ini juga adalah untuk mengenang jasa dan sumbangan mereka dalam industri perfileman yang mana pengalaman yang mereka ada sepatutnya dijadikan contoh kepada artis yang baru dalam industri tersebut. Tambahan lagi, dengan adanya kajian sebegini ia dapat menarik minat generasi sekarang untuk lebih mengetahui tentang perjalanan hidup yang dilalui oleh seniman veteran yang ada di tanah air kita. Ia juga mampu memberi sedikit nafas

baru kepada seseorang individu yang sebelum ini tidak mengetahui dengan lebih mendalam mengenai latar belakang seniman negara. Bukan itu sahaja, kajian ini juga dapat menjadi salah satu sumber maklumat kepada generasi yang akan datang untuk dijadikan rujukan tentang perjalanan pahit manis seorang seniman veteran tanah air. Hal ini kerana, maklumat berkaitan seniman veteran tanah air adalah sangat terhad untuk dijadikan rujukan. Kajian ini juga banyak memfokuskan kepada seniman veteran Hafidzuddin Fazil tentang penglibatan dan sumbangannya di sepanjang kerjaya dalam bidang ini. Hal ini bertujuan untuk mendalami lagi pengalaman dan perjalanan seorang manusia yang boleh digelar seniman veteran oleh kerana bakat yang telah curahkan dalam industri perfileman.

6. TINJAUAN LITERATUR

Kajian berkaitan sejarah lisan merupakan salah satu proses yang sangat menarik dimana seseorang itu dapat menemui bual tokoh yang dipilih serta dapat mengetahui tentang perjalanan dan pengalaman tokoh tersebut. Cara pengumpulan data bagi sejarah lisan adalah dengan merekod segala maklumat ketika proses temu bual dijalankan.

Menurut portal Pusat Kajian Sejarah Lisan UKM menjelaskan bahawa Sejarah lisan adalah satu kaedah di mana kenang-kenangan seorang tokoh yang dimakamkan secara wawancara. Tokoh-tokoh yang dipilih biasanya terdiri daripada mereka yang dapat menyumbang maklumat bersejarah dari penglibatan dan pengalaman diri mereka sendiri, atau oleh kerana perhubungan mereka secara langsung dengan watak, masa atau peristiwa tertentu. Maklumat yang diperolehi dari wawancara tersebut kemudiannya disalin dan salinan itu selepas disemak dan ditaip dapat digunakan sebagai bahan pengajaran dan penyelidikan.

Sejarah lisan berperanan dalam membawa dan memperkenalkan sejarah dari luar ke dalam sesuatu masyarakat atau pun sebaliknya. Melalui sejarah lisan, orang yang di temubual mampu memberi pandangan baru tentang pengalaman yang dilalui kerana informan juga boleh terdiri daripada kalangan orang biasa dan bukan daripada golongan elit sahaja. Dengan cara ini, ia dapat membantu meningkatkan harga dan keyakinan diri setiap lapisan masyarakat.

Menurut Saifuddin Abdullah (2020), industri kreatif boleh dikategorikan kepada beberapa kategori industri iaitu industri kreatif multimedia yang terdiri daripada industri-industri yang mengaplikasikan kemajuan teknologi terkini dalam menghasilkan produk-produk kreatif seperti penerbitan filem dan TV, pengiklanan, seni reka dan animasi dan kandungan digital. Justeru, amat penting industri ini dibangunkan secara terancang dan bersepadu melaluisatu dasar dan hala tuju yang komprehensif (Silalahi, 2023). Menurut Abdul Walid bin Ali (2021) dalam artikelnya teater merupakan satu seni persembahan yang melibatkan persembahan langsung antara pelaku dan juga penonton. Teater boleh dianggap sebagai satu seni persembahan yangtelah lama wujud dan diminati oleh pelbagai jenis khalayak dengan pelbagai taraf ekonomi dan budaya. Walaupun teater mendapat persaingan terhadap seni filem namun nilai yang ada pada seni persembahan teater menyebabkan seni ini masih mampu bertahan sehingga ke harini.

Perkembangan semasa ekonomi global menunjukkan industri kreatif adalah salah satu sumber penting pertumbuhan ekonomi dan percambahan budaya di negara maju di mana industri kreatif melibatkan kreativiti individu keterampilan dan bakat yang mempunyai potensi menjana kekayaan serta mencipta peluang pekerjaan melalui eksploitasi harta intelek (Ali, 2025). Menurut Sheppard Mubin (1982), seni persembahan merupakan suatu pertunjukan yang dilakukan oleh manusia dan dipertontonkan kepada khalayak ramai manakala Mohamed Ghouse nasuruddin (1994) menyatakan definisi teater melayu sebagai merupakan salah satu seni persembahan yang terdapat di Malaysia. Dalam konteks budaya Melayu, seni persembahan tradisional merangkumi pelbagai bentuk seperti Mak Yong, Wayang Kulit, bangsawan Menora dan Mek Mulung (Zahari, Z & Yuszaidy Mohd Yusoff, 2020).

Seniman veteran merupakan penggiat seni yang perlu diteliti bertujuan penambahbaikan bantuan yang bersesuaian dari aspek kebajikan. Menurut artikel Malaysia Kini (2022), seniman veteran, penggiat seni, penghibur tidak patut dilupakan dan kebajikan mereka perlu diambil tahu dari segi keperluan yang bersesuaian kerana ada diantara mereka kini di hujung usia. Bukan sahaja seniman veteran ini ditujukan kepada yang tidak aktif dalam industri filem, namun ada juga seniman veteran yang aktif dalam lakonan tetapi tidak mendapat bayaran yang setimpal akan lakonan beliau. Menurut Ahmad Fadhli & Rohani (2021), pekerja industri kreatif di Malaysia menghadapi masalah tidak mendapat gaji kerana pembayaran sering ditangguhkan oleh majikan dan ada kajian yang dibuat menemukan hasil kajian punca utama isu pembayaran adalah ketidakjelasan dalam kontrak pekerja, prosedur pembayaran yang lemah, pemahaman pekerja filem yang rendah mengenai kontrak pekerjaan, ketidakbekersanaan persatuan pekerja filem dan aliran tunai majikan yang tidak mencukupi.

Pelakon datangnya dari bakat dalam diri lalu mengolahkannya ke dalam lakonan untuk menyampaikan sesuatu cerita dan dengan bakat yang ada menyebabkan seseorang itu terus dikenali sebagai artis sehingga boleh digelar sebagai seniman apabila umur mencapai tua. Artis yang telah mencapai usia tua harus diberi penghormatan atas sumbangan beliau supaya sentiasa diingati. Sejarah lisan dapat mencungkil kembali jasa para artis veteran. Sejarah lisan di kalangan artis veteran haruslah diperbanyakkan supaya lebih banyak fakta dan maklumat berkaitan seniman yang tanah air pernah melahirkan. Bukan itu sahaja, masalah hilangnya artis veteran juga boleh menyebabkan kurangnya pengetahuan masyarakat kini tentang seniman.

Suara atas bakat, sering dikenali sebagai bakat VO, ialah orang yang menggunakan bunyi untuk menggambarkan situasi dalam video dalam hal ini, bunyi lazimnya berbentuk penceritaan atau puisi. *Voice over* adalah penceritaan yang berbentuk suara manusia yang membaca cerita atau menceritakan yang berkaitan dengan filem itu. Malah, suara lebih kerap digunakan sebagai kesan bunyi latar belakang kepada muzik. Pilihan suara berbanding bakat atau suara orang yang diambil bekerja dalam proses alih suara adalah pertimbangan pertama dalam alih suara. Ia penting kerana ia memberi kesan kepada apa yang berlaku selepas itu. Pada hakikatnya, *voice over* menggunakan peranti rakaman bunyi yang sudah serasi dengan tiga komputer, seperti mikrofon komputer itu sendiri. Bunyi yang dirakam kemudiannya disunting oleh suara atau bakat suara selepas proses rakaman contohnya, untuk menghilangkan bunyi latar belakang atau untuk meningkatkan keuntungan, supaya bunyi sedia untuk digabungkan dengan video.

Kerajaan Malaysia turut menyedari kepentingan produk budaya seperti filem sebagai industri yang mampu menjana pendapatan kepada negara dan pada masa yang sama mempamerkan kebudayaan tempatan ke peringkat antarabangsa. Oleh itu, negara memerlukan satu industri filem yang kukuh, berdaya saing bagi memastikan industri berkenaan terus relevan seiring dengan budaya tempatan (Hisham, 2015).

7. METODOLOGI

Kajian ini adalah melibatkan temubual bersama artis veteran iaitu Hafidzuddin bin Fazil atau lebih dikenali watak bapa-bapa dalam filem dan drama yang mana juga merupakan salah seorang yang layak digelar seniman veteran tanah air. Temubual ini dilakukan untuk mendalami dan mengetahui tentang perjalanan hidup jatuh bangun seorang seniman veteran serta pengalamannya dalam industri perfileman. Temubual ini akan dijalankan secara atas talian menggunakan platform Google Meet kerana mengambil kira situasi Covid-19 yang melanda serta jarak untuk berjumpa agak jauh. Selepas mendapat persetujuan antara dua pihak, temubual diadakan pada 14 Julai 2022 bersamaan pada hari Khamis pada pukul 2.00 petang sehingga kira-kira pukul 4.00 petang. Temubual dijalankan mengikut masa yang diperuntukkan dan dimulakan dengan pengenalan dan latar belakang tokoh. Soalan seterusnya ditanya mengikut struktur soalan yang terdiri daripada pendidikan, kerjaya, pencapaian dan sumbangan, dan harapan.

7.1 Pendekatan Kajian

Pendekatan bagi kajian sejarah lisan ini adalah menggunakan temubual secara atas talian di mana menggunakan panggilan video. Kajian ini dijalankan di tempat masing-masing dan hanya bersempang bersama Hafidzuddin Fazil melalui panggilan video. Sesi temubual ini akan direkod melalui rakaman skrin dan audio untuk dijadikan bukti serta menjadi salah satu proses penting yang harus dilakukan dalam kajian sejarah lisan. Tambahan lagi, segala maklumat dan informasi penting akan dicatat ketika sesi temu bual dijalankan.

7.2 Peserta Kajian

Hafidzuddin Fazil atau pelakon veteran yang sangat terkenal dengan watak Dato, orang kenamaan dan bapak-bapak dalam filem dan drama. Beliau merupakan artis veteran yang sering ke layar kaca oleh kerana bakat yang beliau ada. Hafidzuddin Fazil dipilih dalam kajian ini adalah kerana beliau merupakan antara seniman veteran yang patut disanjung oleh kerana bakat serta pengalaman yang ada dalam diri. Beliau bukan sahaja mempunyai banyak pengalaman dalam bidang lakonan, malah beliau juga sangat berpengalaman dalam bidang suara latar (*voice over*). Beliau sangat terkenal dengan watak yang menggunakan suara latar beliau antaranya Bapak Lat dalam Kampung Boy dan Smurf. Beliau antara pelakon veteran yang serba boleh dan mempunyai banyak pengalaman.

Seniman veteran Hafidzuddin Fazil yang kini berumur 63 tahun merupakan anak kelahiran Kuantan, Pahang. Beliau dilahirkan pada tanggal 7 Oktober 1958. Beliau telah memulakan kerjaya sebagai pelakon pada era 1990-an dan terus popular menerusi watak bapak-bapak yang dibawanya. Hafidzuddin Fazil bergiat aktif dalam dunia lakonan bermula pada 1990-an sehingga kini dan telah mendapat banyak tawaran berlakon dalam drama, filem dan sebagainya. Hafidzuddin Fazil menjadi terkenal oleh kerana lakonan beliau yang sangat mantap dan sesuai dengan karakter yang dibawa. Beliau yang memulakan filem pertamanya iaitu Cinta Kolestrol sebagai bapa kepada Erra Fazira. Oleh kerana lakonnya yang sangat menjiwai watak, beliau banyak ditawarkan berlakon dalam watak bapak-bapak.

Beliau bukan sahaja mempunyai bakat dalam lakonan, malah mempunyai bakat dalam bidang suara latar dan banyak menjadi watak utama dalam pengubahan suara latar (*voice over*). Umur bukanlah penghalang bagi Hafidzuddin Fazil untuk terus bergiat aktif dalam industri seni tanah air. Sehingga kini, beliau masih lagi menerima tawaran untuk berlakon dalam filem dan drama.

7.3 Prosedur Pengumpulan Data

Prosedur pengumpulan data adalah cara atau proses memperoleh data untuk membuat kajian. Kaedah pertama yang digunakan di dalam kajian adalah dengan mendapatkan segala maklumat berkaitan seniman atau artis daripada pencarian alam maya. Semua maklumat penting yang ada dari artikel, akhbar, blog dan lain-lain akan dicatat dan direkod untuk kegunaan kajian sejarah lisan. Kaedah kedua yang digunakan adalah dengan menembual seniman veteran iaitu Hafidzuddin Fazil secara atas talian dan segala maklumat akan direkod. Kaedah ini merupakan salah satu kaedah penting dalam kajian sejarah lisan.

8. HASIL KAJIAN

Melalui dari sesi temubual bersama Encik Hafidzuddin Fazil, beliau berkongsi, menjelaskan, dan merangkaikan beberapa perkara. Berikut merupakan hasil kajian yang diperoleh semasa temubual bersama Enck Hafidzuddin Fazil.

i. Latar belakang seorang abah di layar perak

Panggilan abah digelar oleh kerana sering memegang wakat bapak-bapak atau abah apabila berlakon dalam filem atau drama. Hafidzuddin bin Fazil nama yang tidak asing lagi dalam dunia lakonan masa kini. Hafidzuddin Fazil dilahirkan pada tanggal 7 hari bulan 10 tahun 58 (7/10/1958). Beliau dilahirkan di Kuantan, Pahang tetapi dibesarkan di dua buah negeri iaitu Johor dan Perak. Beliau merupakan anak kepada seorang anggota polis. Oleh kerana bapa beliau merupakan seorang anggota polis yang sering berkhidmat di banyak negeri, beliau turut mengikut bapanya berpindah apabila ditukarkan ketika dalam perkhidmatan. Hafidzuddin Fazil memulakan alam persekolahan beliau semasa darjah satu di Kulai, Johor. Beliau menyambung ke sekolah lain ketika beliau masuk usia darjah dua hingga darjah lima di Ipoh, Perak dan menamatkan zaman sekolah rendahnya di Renggam, Johor pada usia 12 tahun iaitu darjah enam. Hafidzuddin Fazil menyambung pelajaran tingkatan satu hingga tingkatan 5 di Kluang, Johor. Setelah menamatkan zaman persekolahan, beliau menyambung tingkatan enam selama dua tahun di Sekolah Menengah Inggeris Kluang, Johor. Selepas dua tahun berhempas-pulas, beliau menerima tawaran memasuki Institut Teknologi Mara (ITM) pada tahun 1976. Beliau mengambil jurusan Diploma *Microbiology* atau Sains Gunaan selama 4 tahun di ITM Shah Alam. Beliau menamatkan 4 tahun yang bermakna sebagai pelajar diploma di ITM pada tahun 1980.

Berbekalkan ilmu yang ada, beliau bekerja di dua buah kilang pengeluaran makanan selama tujuh tahun. Di kilang pertama, beliau berkhidmat selama dua tahun kemudian di kilang kedua beliau berkhidmat selama lima tahun sebagai *assistant production manager* dan ditukarkan ke bahagian *marketing*. Beliau menjadi *Assistant manager* selama setahun ketika berada di bahagian *marketing*. Selepas berkhidmat di bahagian *marketing*, beliau ditukarkan menjadi eksekutif pemasaran di bahagian pemasaran. Beliau terus berkhidmat dan dapat ditukar ke bahagian pentadbiran sebagai eksekutif perhubungan awam selama tiga tahun. Ketika menjadi eksekutif perhubungan awam, beliau banyak berjumpa dengan ramai orang dan menjadi permulaan perjalanan beliau sebagai seorang artis.

ii. Dari sektor pengilangan ke pentas teater

Bidang mikrobiologi dan pentas teater bukanlah bidang yang selari tetapi dengan kehebatan bakat dan kepakaran yang dimiliki oleh seorang yang boleh digelar seniman veteran Hafidzuddin Fazil dapat melonjakkan diri beliau dalam industri perfileman tanah air. Hafidzuddin Fazil memulakan karier beliau dengan bekerja di sebuah kilang pengeluaran makanan. Beliau menceburi segala bidang bermula dari bawah sehingga beliau terdedah dalam kancah pengiklanan. Disitulah bakat beliau dihidu oleh orang industri. Beliau mula menonjolkan bakatnya di pentas teater. Disebabkan keinginan dan minat yang mendalam, beliau mengasah lagi bakat dengan menyertai latihan. Setiap latihan itu penting untuk melatih pelakon dalam melontar suara, mengawal emosi dan intonasi serta pergerakan ketika persembahan. Untuk menjadi pelakon yang terbaik, pentas teater merupakan satu cabang dan permulaan yang terbaik untuk mengasah bakat.

iii. Alih suara sebagai kerjaya

Encik Hafidzuddin Fazil merupakan salah seorang pelakon alih suara Malaysia yang berdaftar di bawah *Voice Guild Malaysia*. The *Voice Guild Malaysia* ialah persatuan artis suara Malaysia, dengan tujuan untuk mempertahankan *standard* profesional serta keadaan kerja dalam industri rakaman suara. Ditubuhkan pada tahun 2000 oleh beberapa artis suara terkemuka Malaysia,

persatuan itu telah berkembang kepada lebih 150 ahli yang mempelajari bakat Inggeris, Melayu, Tamil dan Cina dari semua peringkat umur. Encik Hafidzuddin menyatakan dia merupakan ahli yang ke 24 berdaftar dengan nombor 0024 di dalam Voice Guild. Beliau terlibat dalam alih suara justeru setelah beliau bekerja sebagai eksekutif perhubungan awam di bawah agensi pengiklanan dan pemasaran di sebuah syarikat. Pada tahun 1995, beliau berjinak-jinak dalam alih suara pengiklanan dan kerjaya alih suara meluas lagi bila beliau mengalih suara sebuah filem yang bertajuk *Lion of the Dessert* pada tahun 1995. Beliau dipanggil oleh syarikat stesen televisyen, TV3 untuk mengalih suara drama dan filem arab ke bahasa melayu. Beliau juga melibatkan diri dalam alih suara kartun animasi yang bertajuk *Kampung Boy* dan membawa watak Yop iaitu bapa kepada Mat selepas berjaya dalam sesi pemilihan pengalih suara. Dalam masa yang sama juga, salah seorang dari panel pemilihan watak *Kampung Boy* berkenan untuk memanggil beliau untuk datang ke sesi pemilihan kartun animasi *Tarzan* pada tahun 1998. Beliau berjaya mendapat watak Clayton untuk dialih suara. Begitu juga dengan seterusnya, beliau sering di panggil oleh syarikat stesen televisyen, Astro untuk mengalih suara kartun animasi sehingga beliau mengambil keputusan untuk berhenti sebagai eksekutif perhubungan awam. Beliau juga mengalih suara beberapa kartun animasi antarabangsa yang lain ke bahasa melayu seperti *Despicable Me 2* sebagai Eduardo Perez, *How to Train Your Dragon* sebagai Stoick, dan the Smurf sebagai Papa Smurf. Secara ringkasnya, kita haruslah sentiasa bersedia menceburi bidang dan peluang yang baru agar kita maju ke depan dalam membina nama untuk memberi sumbangan kepada negara dari segi penyampaian ilmu dalam mengalih suara walaupun dalam industri seni dan perfileman.

iv. Seniman veteran dipinggirkan

Seniman veteran pada masa kini terasa dipinggirkan dengan adanya pelakon baru dan muda, ketidakadilan berlaku dalam industri seni. Encik Hafidzuddin Fazil, 63, merupakan seniman veteran yang giat aktif dalam industri seni tanah air dari tahun 1990 sehingga kini. Pelbagai liku-liku dan cabaran sepanjang bergelar seniman. Beliau banyak berjumpa dan bekerja dengan ramai orang. Oleh kerana beliau berpewatakan seorang bapa, beliau selalu memegang watak lakonan sebagai bapa, Dato, Tan Sri, dan Imam. Lakonan beliau dalam filem yang bertajuk "*Cinta Kolestrol*" memberi tempat kepada beliau melakonkan watak sebagai Dato Osman, bapa kepada watak utama yang dilakonan oleh Erra Fazira sebagai Fazira. Selepas daripada itu, beliau mendapat banyak tawaran untuk berlakon. Walau bagaimana pun, setelah lama terlibat dalam industri seni, beliau juga pernah berhadapan dengan situasi dimana beliau dibayar dengan kadar yang tidak setimpal. Situasi ini bukan sahaja berlaku kepada beliau, malah turut dirasai oleh rakan artis veteran yang lain tetapi tiada yang menyuarakan. Isu bayaran yang tidak setimpal ini jugalah yang membuatkan rakan artis veteran yang lain sebagai satu punca untuk tidak terlibat lagi dalam industri seni. Beliau juga menyatakan bahawa salah seorang pelakon watak utama dibayar dengan kadar yang rendah. Dalam artikel yang lain juga menyatakan bahawa Encik Jalil Hamid ditawarkan bayaran sebanyak RM150. Beliau tidak dapat menerima tawaran tersebut kerana itu dianggap sebagai satu penghinaan kepada mereka (Syafli, 2020). Selain daripada bayaran yang tidak setimpal, seniman veteran juga tidak dipandang hormat oleh artis-artis baru yang lain. Encik Hafidzuddin Fazil tidak berharap untuk dihormati tetapi sebagai individu, nilai saling menghormati perlulah dipupuk. Sebagai seorang artis juga, nilai jati diri perlu diterapkan dalam diri agar berpotensi untuk menjadi artis yang berkaliber dan professional supaya boleh bergerak jauh. Semoga industri seni tanah air memandang serius akan masalah yang berlaku dalam kalangan artis agar kita lebih maju lagi dalam kegiatan industri seni dan perfileman di Malaysia.

9. KESIMPULAN

Secara tuntasnya, jelas menunjukkan yang pengalaman dan sumbangan artis veteran kepada industri perfileman amat besar dan patut disanjung. Hal ini kerana, industri perfileman bukan sahaja

tempat untuk seseorang itu menggunakan bakatnya dalam berlakon, malah ia juga dapat menaikkan nama negara hasil dari lakonan yang ditunjukkan. Industri perfileman juga banyak melahirkan artis veteran yang mempunyai banyak pengalaman pahit manis sehingga mereka boleh digelar sebagai seniman veteran. Kebanyakan di antara generasi sekarang yang sudah melupakan jasa dan sumbangan seniman yang ada. Dengan adanya kajian sebegini, maklumat yang dapat dari seniman melalui kajian ini dapat dirumuskan untuk dijadikan bahan rujukan kepada generasi baharu di masa akan datang di samping dapat membuka mata masyarakat tentang jasa dan sumbangan dari seniman veteran ini. Industri perfileman ataupun industri seni merupakan antara yang terpenting dalam sektor pekerjaan yang mana menyumbang banyak kepada masyarakat, bangsa dan negara. Harapan agar seniman veteran tanah air lebih dihargai dan terus menjadi penyumbang kepada industri tanah air.

Rujukan

- Abdul Walid bin Ali. (2021). Cabaran Penggiat Teater Baharu di Malaysia. Academia. Retrieved from https://www.academia.edu/10252357/Cabaran_Penggiat_Teater_Baharu_di_Malaysia
- Amirul Haswendy Anshari. (2019). Asyik muka sama saja, artis veteran terabai. Harian Metro. Retrieved from <https://www.hmetro.com.my/rap/2019/05/460953/asyik-muka-sama-saja-artis-veteran-terabai>.
- Ahmad Fadhli Ab Wahab@Masri & Rohani Hashim. (2021). Pekerja Filem dan Isu Bayaran dalam industri Filem Malaysia. Malaysian Journal of Media Studies, 23(2). <https://doi.org/10.22452/jpmm.vol23no2.5>
- Ali, A. H., & Azura@Che Daud, N. I. S. (2025). Kepentingan Teater Melayu Tradisional Dalam Industri Kreatif. Rumpun Jurnal Persuratan Melayu, 12(2), 70 -82. Retrieved from <https://rumpunjurnal.com/jurnal/index.php/rumpun/article/view/194>
- Educalingo. (2022). seniman - Definition and synonyms of seniman in the Malay dictionary. Retrieved May 14, 2022, from <https://educalingo.com/en/dic-ms/seniman>
- Erwiza, Emran, Penggunaan Sejarah Lisan Dalam Historiografi Indonesia. Jurnal Masyarakat dan Budaya. Volume 1 No 13. 2011.
- Hafidzuddin Fazil. (n.d.). IMDb. <https://www.imdb.com/name/nm3603338/>
- Hafidzuddin Fazil. (n.d.-b). Wikiwand. https://www.wikiwand.com/ms/Hafidzuddin_Fazil
- Hisham & Hizral Tazzif. (2015). Cabaran Industri Filem Melayu, Pandangan Penggiat Industri dan Penonton. University of Malaya (Malaysia) Proquest Dissertations & Theses. Retrieved from <https://www.proquest.com/openview/3f5d9766f6c5ef6b6065d1fc6b235090/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y>
- Kuba, J. T. P., & Prasetya, H. Y. (2021). Implementasi Teknik Foley Dan Voice Over dalam Pembuatan Film Dokumenter Wonderful Batam. Journal of Applied Multimedia And Networking, 5(1), 53–63. <https://doi.org/10.30871/jamn.v5i1.2492>
- Saifuddin Abdullah. (2020). Memperkasa Industri Kreatif Negara. Bernama. <https://bernama.com/bm/tintaminda/news.php?%20id=1845177>
- Sheppard, Mubin. (1983). Taman saujana, dance, drama, music and magic. Selangor. International Book Service
- Silalahi, R. (2023). Pembangunan industri kreatif sebagai pendorong pertumbuhan ekonomi. Circle Archive, 1(3): 2-6
- Mohamed Ghouse Nasuruddin. (1994). Tarian melayu. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka
- Malaysia Kini. (2020). Aspek kebajikan seniman veteran diteliti untuk penambahbaikan - Annuar. Bernama. Retrieved July 28, 2022 from <https://www.malaysiakini.com/hiburan/618678>
- Novita Mandasari Hutagaol . Sejarah Lisan Merekonstruksi Peristiwa Sejarah. Jurnal Program Studi Pendidikan Sejarah. Juli 2023 Vol 8. No 1 (2023): 21-30 P-ISSN 2301-8305 E-ISSN 2599-0063

- Sejarah Lisan. (n.d.). Projek Kajian Sejarah Lisan. Retrieved from <http://www.ukm.my/sejarah/sejarahlisan/sejarahlisan.html>
- Seow. H. L. (2020). Sejauh manakah Sejarah Lisan penting dan diperlukan dalam penyelidikan dan penulisan sejarah?. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/342923894_Sejauhmanakah_Sejarah_Lisan_penting_dan_diperlukan_dalam_penyelidikan_dan_penulisan_sejarah
- Syafil Syazwan Jefri. (2021). Tergamak bayar saya RM150. Harian Metro. Retrieved from <https://www.hmetro.com.my/rap/2021/07/729828/tergamak-bayar-saya-rm150-jalil-hamid>
- Thompson, Paul. Suara dari Masa Silam: Teori dan Metode Sejarah Lisan. 2012. Yogyakarta: Ombak.
- What is dubbing? How is dubbing done for films and cartoons. (n.d.). Lanet Production. https://lanet.pro/en/blog/what_is_dubbing/
- Zahari, Z. & Yuszaidy Mohd Yusoff, M. (2020). Persembahan tradisional mek mulung di Malaysia: perubahan struktur persembahan. Jurnal Melayu Sedunia, 3 (1), 100 - 121.